

חוזר מס': 14/2021

ירושלים, ז' כסלו, תשפ"ב
11 נובמבר, 2021

אל: מנהלי בתי החולים הכלליים
מנהלי האגפים הרפואיים - קופות החולים
רופא מחוז – לשכות הבריאות המחוזיות
מנהלי מרפאות HIV

הנדון: נוהל למניעת הדבקה ב-HIV של שותף/פה ליחסי מין או בדרכי אחרת
סימוכין: חוזרנו מס': 45/2005

1. כללי:

הגנו להביא בזאת לידיעתכם נוסח מעודכן לחוזרנו שבסימוכין, המחליף ומבטל אותו. העדכון כולל את החבות החוקית של נשא שלא לחשוף אחרים לנגיף, את החבות החוקית והאופן שעל הצוותים המטפלים לפעול למניעת הדבקה, וכן את השינויים במדע הרפואה אשר משפיעים על אלה.

על אף ההתפתחויות המדעיות, HIV/אידס היא עדיין מחלה קשה, המסכנת חיים. לכן, מתוקף חוק העונשין (סעיף 218) חובתו של נשא HIV למנוע את העברת הנגיף לאחר בהתרשלות או במזיד, ואם לא מנע והאחר נדבק, עלול הנשא להיות נתון לעונשים הקבועים בחוק. חובתו של רופא מטפל אשר סבר שנשא HIV המטופל על ידו אינו מיידע שותף מיני על נשאותו, ואינו נוקט באמצעי הגנה (שימוש בקונדום) לנסות לשכנעו לידע את השותף המיני ולהביאו עמו למרפאת HIV לצורך גילוי דבר הנשאות ובדיקתו של השותף. אם לא הסכים המטופל, חובתו של הרופא לנקוט בפעולות כמפורט להלן בס' 5.3.1 ו- 5.3.2 לצורך יידוע השותף על דבר הנשאות, לאחר אישור ועדת האתיקה ל- HIV (הפועלת מתוקף ס' 24 לחוק זכויות החולה, תשנ"ו - 1996).

לאור התקדמות הטיפול במחלה, ידוע כיום כי נשא אשר מטופל בקביעות, ומגיע למצב בו העומס הנגיפי שלו הינו מתחת לסף הגילוי (Undetectable HIV viral load), יכולתו להדביק הינה אפסית. במצב זה לא ניתן יהיה לראות באי הגילוי לשותף כ"מעשה העלול להפיץ מחלה", בהתרשלות או במזיד. לכן, אם הרופא שוכנע כי המטופל הגיע למצב זה, לא מוטלת עליו החובה לנקוט בפעולות מיוחדות לאכיפת גילוי לבן / בת הזוג, או חובת פניה לוועדת האתיקה. יודגש כי אין בכך כדי להתיר לעשות מעשים העלולים להפיץ את הנגיף והמחלה, בהתרשלות או במזיד.

2. מטרה:

הגדרת ניהול הטיפול ביידוע שותף מיני של נשא HIV, על ידי מרפאת HIV ורופאים המטפלים בנשאים, באמצעות הגדרת חובת המטופל, והחובות, התהליכים והכלים של צוותי המרפאות והרופאים המטפלים, במסגרת חוק זכויות החולה.

3. הגדרות:

"רופא מטפל" – רופא המטפל באדם שהוא נשא HIV / חולה איידס, בקשר לנשאות בין אם במסגרת מרפאת HIV ובין אם בקהילה.

"מומחה" – רופא מומחה המטפל במחלות זיהומיות או באימונולוגיה קלינית ו/או רופא מומחה בבריאות הציבור במטה משרד הבריאות, בלשכות הבריאות או במרפאות המין של משרד הבריאות.

"מרפאת HIV" – מרפאה לטיפול בנשאי HIV / חולי איידס שהוכרה ע"י משרד הבריאות (ראה נספח 1).
"צוות רב תחומי" – רופא, אחות, פסיכולוג, עובדת סוציאלית, מתאמת, או כל עובד אחר הרלוונטי לטיפול והמשתייך למרפאת HIV.

"ועדת אתיקה" – ועדת אתיקה לעניין HIV שמונתה ע"י מנכ"ל משרד הבריאות לפי סעיף 24 לחוק זכויות החולה, (תשנ"ו – 1996).

"מעשה העלול להפיץ מחלה" – על פי סעיף 218 לחוק העונשין התשל"ז-1977: "העושה בהתרשלות מעשה העלול להפיץ מחלה שיש בה סכנת נפשות, דינו - מאסר שלוש שנים; עשה את המעשה במזיד, דינו - מאסר שבע שנים".

"Anti-Retroviral Therapy - ART" – קבוצת תכשירים רפואיים למניעת הדבקה בנגיף ה-HIV ודיכוי התרבותו בגוף האדם. תכשירים אלה ניתנים לנשאי HIV, או במקרים מסוימים לפני או לאחר חשיפה פוטנציאלית ל-HIV, על ידי רופא מומחה או בהוראתו, או על ידי רופא בקהילה.

עומס נגיפי מתחת לסף הגילוי ("Undetectable") – מצב שבו כמות הנגיפים המאותרים בבדיקת עומס נגיפי ל-HIV היא מתחת לסף הגילוי (פחות מ-30-50/ml עותקים, בהתאם לסוג המכשירים המבצעים את הבדיקות) אצל נשא HIV ידוע.

4. חלות:

רופא מטפל, מנהל יחידה מקצועית ורופא מחוז של משרדנו, בהתאם לנוהל זה.

5. הנחיות:

5.1. מתן הסבר והתאמתו למצב הרפואי של המטופל: חובתו של רופא מטפל במרפאת HIV, בשיתוף הצוות הרב תחומי, להסביר למטופל את מצבו הרפואי, ועל הסכנה להדביק שותף מיני, החובה לשימוש באמצעי מניעה מתאים (קונדום) בכל קיום יחסי מין, והחובה המוסרית והחוקית להודיע לכל שותף מיני בדבר נשאותו.

5.1.1. מטופל חדש: עם התחלת טיפול ב-ART והעומס הנגיפי מעל סף המדידה, יזהיר הרופא את המטופל שעליו לידע את השותף המיני לפני קיום יחסי מין או לנקוט באמצעי זהירות

של שימוש בקונדום בכל מגע מיני בתקופה זו. ההסבר למטופל יכול, לפחות, את כל המידע בנספח מס' 2 לנוהל בנושא "טופס יידוע המטופל/ת בנוגע לדרכים למניעת הפצת נגיף ה-HIV". עותק הנספח יימסר למטופל. במוסד רפואי שאין בו מרפאת HIV, ייעזר הרופא המטפל בצוות ממרפאת HIV בבית חולים סמוך.

5.1.2 מטופל עם רמת עומס נגיפי מתחת לסף המדידה: מטופל שנמצאה אצלו רמת עומס נגיפי מתחת לסף המדידה לפחות פעמיים ברצף (ובהפרש של שלושה חודשים לפחות בין שתי הבדיקות), והוא נמצא בקשר רציף עם המרפאה ונוטל טיפול באופן סדיר, יכול הרופא לקבוע, בהתאם לשיקול דעתו הרפואי, שהמטופל נמצא במצב של "Undetectable" ובהסתמך על כך, לאשר אי שימוש בקונדום ואי יידוע שותף מיני.
יחד עם זאת, אין בהוראה זו כדי לבטל את אחריות המטופל במקרה של הדבקה שאירעה עקב התרשלות (כמו הפסקת נטילת ART) או במזיד.

אם הנשא אינו מגיע למעקב רפואי בתקופה העולה על חצי שנה או שבדיקות השגרה מציגות עומס נגיפי גבוה מסף הגילוי, המטופל עובר למצב המעיד על סכנת הדבקה. במקרה זה יש להודיע לו כי הוא בסיכון להעברת הנגיף לשותף מיני או שותף להזרקה סם.

5.1.3 מטופל שמצב בריאותו מעיד על סכנת הדבקה או חשיפה חוזרת להדבקה, ועל קיום יחסי מין לא מוגנים וללא יידוע בן / בת הזוג - חובה על הרופא להזהירו וליידעו על ההכרח להשתמש בקונדום וליידע את השותף המיני, ולהבהיר לו את חובת הדיווח שלו לוועדת האתיקה הארצית ל-HIV באם לא יעשה כן. לכן, על הרופא המטפל לפנות אל לשכת הבריאות באיזור מגוריו ולבקש עזרה בשיכנוע המטופל על ידי רופא בריאות הציבור בלשכת הבריאות.

5.2 הנגשה שפתית ותרבותית: הרופא המטפל יסביר את המידע בצורה שתהיה מובנת ומותאמת למטופל, בהתחשב ברקע התרבותי שלו, אורחות חייו ושפתו, כל זאת בהתאם לחוזר המנהל הכללי בנושא: "התאמה והנגשה תרבותית במערכת הבריאות".

5.3 הליך פניה לוועדת אתיקה ויידוע שותף מיני: אם סבור רופא מטפל או איש צוות אחר ממרפאת ה-HIV, כי קימת סכנת הדבקה הנובעת ממצבו הרפואי והתנהגותו של נשא, חובתם המקצועית והניהולית לנסות לשכנע את הנשא לגלות את דבר נשאותו לשותף מיני.

5.3.1 מצא מנהל מרפאת HIV, רופא מחוזי/נפתי של משרד הבריאות ובהעדרם ממלאי מקומם, או רופא המטפל בנושא שלא במסגרת מרפאת HIV, כי נשא HIV עם עומס נגיפי מעל רמת הגילוי, בוחר שלא למסור לשותף מיני קבוע, עובדה זו, או מקיים יחסי מין לא מוגנים עם שותפים מיניים מזדמנים ללא הגנה, יפנה הרופא לוועדת האתיקה הארצית ל-HIV המתכנסת לפי הצורך. הפנייה תעשה באמצעות המחלקה לשחפת ואיידס במשרד הבריאות.

5.3.2 אם מצאה הוועדה, לאחר שנתנה הזדמנות למטופל להשמיע את דבריו בפניה, כי יש ליידע את השותף המיני של נשא ה-HIV, תודיע הוועדה את החלטתה לרופא המפנה המטפל, לרופא המחוזי באיזור מגורי המטופל ולמטופל נשוא הוועדה. אחד משני הרופאים (הרופא

המטפל או הרופא המחוזי, או שניהם) יפעלו על פי הנחיותיה הכתובות של הועדה, וישמורו על אווירה מכבדת המשמרת את מערכת היחסים עם הנשא והמשך הטיפול במרפאת ה-HIV.

5.4. תיעוד ברשומה הרפואית: הרופא המטפל ילווה את השיחות עם המטופל ואת המהלכים הננקטים בתיעוד מתאים ברשומה הרפואית.

הואילו להעביר תוכן חוזר זה לידיעת כל הנוגעים בדבר במוסדכם.

ב ב ר כ ה,

ד"ר רינה עזריא
ראש חטיבת הרפואה

העתק : המנהל הכללי
המשנה למנהל הכללי
הנהלה מורחבת
מנהלי קופות החולים
קרפ"ר – צ.ה.ל
קרפ"ר – שרות בתי הסוהר
קרפ"ר – משטרת ישראל
רכז הבריאות, אגף תקציבים – משרד הבריאות
מנהל המחלקה לשחפת ואיידס
יו"ר ההסתדרות הרפואית
יו"ר ההסתדרות האחיות
יו"ר מועצה מדעית – ההסתדרות הרפואית
מנכ"ל החברה לניהול סיכונים ברפואה
בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי
ארכיון המדינה
מנכ"ל חברת ענבל
ראש שירותי בריאות הציבור
מנהל המחלקה לשחפת ואיידס

סימובין : 1109144021

[אתר האינטרנט בו מפורסמים חוזרי חטיבת הרפואה וחוזרי מנכ"ל](#)

נספח מס' 1: רשימת מרפאות HIV

מרפאת HIV	שמות המרפאות	טלפון
מרפאת רפואי רמב"ם, חיפה	המכון לאלרגיה, אימונולוגיה ו-HIV	04-7773452
מרפאת רפואי קפלן, רחובות	מרפאת נווה אור	08-9441917
מרפאת רפואי תל אביב ע"ש סוראסקי	מרפאת HIV, היחידה לאימונולוגיה קלינית	03-6973653/3968
מרפאת רפואי מאיר, כפר סבא	היחידה למחלות זיהומיות	09-7472896
המרפאת הרפואי המשולב ע"ש חיים שיבא, תל השומר	מרפאת HIV, היחידה למחלות זיהומיות	03-5304937
מרפאת רפואי, ב"יח הדסה עין כרם, ירושלים	מרפאת HIV	02-6778276
מרפאת רפואי סורוקה, באר שבע	מכון למחלות זיהומיות	08-6244121
מרפאת רפואי הלל יפה, חדרה	מרפאת HIV	04-7744547

נספח מס' 2: טופס יידוע המטופל/ת בנוגע לדרכים למניעת הפצת נגיף ה-HIV

על-פי בדיקות הדם שביצעת, נמצא כי נדבקת בנגיף ה-HIV. כפי שהוסבר לך, ניתן להמשיך ולנהל אורח חיים מלא במשך שנים רבות הודות לטיפולים התרופתיים היעילים הקיימים כיום. עם זאת, הנגיף עלול לגרום למחלה קשה ואף למוות, והוא עובר מאדם לאדם, ולפיכך, יש לנקוט אמצעים למניעת העברתו לזולת. הפצת מחלה מידבקת שיש בה סכנת נפשות, כגון HIV, בהתרשלות או במזיד, היא גם עבירה פלילית.

לידיעתך, הנגיף יכול לעבור במספר צורות:

- (1) קיום יחסי מין לא מוגנים הכוללים חדירה לנרתיק (וגינאלי) ולפי הטבעת (אנאלי);
- (2) עירוי דם ומוצריו, כשהם מזוהמים בנגיף;
- (3) שימוש משותף במחטים;
- (4) העברה מאם לילוד במהלך ההריון, הלידה וההנקה.

כדי למנוע את האפשרות שתעבירי את הנגיף, תקבלי הדרכה וליווי במרפאת HIV בו את/ה מטופל/ת, בשיטות היעילות המצמצמות באופן משמעותי את סיכויי ההעברה:

- (1) קיום יחסי מין (וגינאלי ואנאלי) תוך שימוש בקונדום: יחסי מין בהסכמה בין בגירים מחייבים נקיטת משנה זהירות. יש לקחת בחשבון כי השותפה ליחסי המין אינו בהכרח מודעת לעובדה שאת/ה נושא/ת את הנגיף, ועשויה להקל ראש בחשיבות נקיטת אמצעי ההגנה הנדרשים. מוטלת עליך, אפוא, האחריות החוקית למנוע העברה של הנגיף לשותפה ליחסי המין. מי שנמצא במצב של Undetectable, שבו הוירוס במצב שמתחת לסף הגילוי בדם, על פי המפורט בנהל ולאחר היוועצות ואישור הרופא/ה המטפל/ת, רשאית לא להשתמש בקונדום ולא ליידע את בן/בת הזוג המיניים.
- (2) הימנעות משימוש משותף במחטים: אם את/ה משתמש/ת בסמים בהזרקה, חשוב שתדעי/י כי די בכמות זעירה של דם שתגרום להדבקות שותפה נוספת/ה להזרקות המשתמש/ת באותה מחט אחריו. מוטלת עליך, אפוא, האחריות החוקית למנוע שאדם אחר ישתמש באותה מחט אחריו. המלצה זו נותרת בתוקפה גם עבור מי שספ הוירוס שלו נמצא מתחת לסף הגילוי בדם, בשל הסיכון לחשיפה והדבקה במחלות נוספות.
- (3) אישה הרה נשאית הנגיף: טיפול תרופתי במהלך ההריון והלידה והימנעות מהנקה לאחריה מצמצמים את שיעורי הדבקת הילוד כמעט לאפס. זכרי כי את יכולה למנוע את מעבר הנגיף לילוד אם תמלאי אחר הוראות רופא/ה, תתמידי בנטילת הטיפול התרופתי ותימנעי מהנקה. לטובתו של ילדך, מוטלת עליך האחריות להישמע להוראות הרופא/הים.

מומלץ להביא לידיעת אלו העלולים להידבק (שותפים למין לא מוגן, שותפים לשימוש במזרק משותף וכו') על עובדת היותך נשא HIV, בכדי לדון יחד על דרכים למניעת העברת הנגיף, תוך חלוקה הדדית של נטל האחריות.

חשוב לדעת כי קיימת אף אחריות פלילית לאדם המעביר מחלה מידבקת ומסכנת חיים לאחר. בנוסף, במקרים מסוימים, בהם ידוע כי נשא HIV מסכן בודעין אנשים אחרים, שמורה האפשרות לועדת אתיקה מיוחדת לכך להפקיע את חובת שמירת הסודיות וליידע את מי שעשוי להיפגע מכך, לפי סעיף 20(א) (5) לחוק זכויות החולה.

בעזרתך ניתן לצמצם את הגדלת מעגל ההדבקות! אנא סייעי/י לנו למנוע הדבקת אנשים נוספים!

תאריך: _____

מקום: _____

חתימת הרופא/ה האחראי/ת על המסביר: _____

חתימת המסביר (אם אינו רופא/ה): _____